

podává některé zprávy A. Roztočil v článku *Pravoslavi* v RČS. v *Zahraněční Politice*, 1925, str. 1484 nsl. Bez podrobných znalostí veškerého úředního jednání je těžko utvořit si samostatný úsudek. Tolik lze jen všeobecně vytknouti, že státní správě může jednati se pouze o vytvoření autokephální církve pravoslavné u nás s vyloučením jakékoliv jurisdikce ať církve srbské, ať cařihradské; že cesta k tomu cíli jest obtížná, jest jasno, ale tato cesta je přece dostupná.

K a m i l H e n n e r.

Právo slovanské.

Kadlec Karel, *Statutum et reformationes insulae Brachiae*, vyd. v Záhřebě 1926, stran 399, nákl. záhřebské akademie věd, jakožto XI. svazek sbírky *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium*.

Po prof. Hanelovi a Jirečkovi přichází prof. K. Kadlec jakožto třetí český badatel, jež známou sbírku historicko-právních památek jižních Slovanů, kterou již po dlouhá léta vydává akademie věd v Záhřebě, obohatil novým cenným přírůstkem: vydáním statutu ostrova Brače, sahajícího svým vznikem do r. 1305, kdy sestaveny jeho prvé tři knihy. Vydání obsahuje jednak celý statut, jednak jeho další doplňky (*reformationes*) podle tištěného vydání videmského (Udine) z r. 1656, které náleží dnes k tiskům velmi vzácným; rukopis statutu ze starších dob ani z pozdějších se nedochoval žádný. Zároveň k tomuto právnímu materiálu připojil autor zákony, privilegia a listy benátských dožat, týkající se ostrova bračského, zejména jeho poměru k benátské republice. Sbíрка těchto právních dokumentů jest vydána podle tištěné její edice rovněž z r. 1656 od téhož nakladatele (N. Schirattiho) ve Videmu, mající název »*Diversi publici decreti, terminationi, privilegi et indulti à favor della magn. communità de Brazza*«. Prameny v této sbírce jdou pouze do r. 1656; právní materiál z doby pozdější vydal autor v poslední části své edice podle spisu Ciccarelliho »*Osservazioni sull' isola della Branzza*« o dějinách ostrova Brače z r. 1802 a sice v pečlivě vybraném výtahu z druhého dílu zmíněného spisu. Obsahuje tudíž edice Kadlcova celkem tři části (statut a doplňky, sbírku dokumentů do r. 1656 a sbírku pramenů ze spisu Ciccarelliho), které se pojí v jednotný celek, v němž nachází se hojný a zajímavý právní materiál, vztahující se k Brači od r. 1305 až do počátku 19. století. Úvodem připojil autor zajímavou stať o Brači a jeho obyvatelstvu, o jeho dějinách a státním zřízení; druhou stať věnoval bližším výkladům a vysvětlivkám, týkajícím se vlastního vydání.

Edice statutu i ostatních přidružených pramenů jest velmi pečlivá. Nesnáze s kritickým vydáním textu, jež při jedině dochovaném starém vydání statutu z r. 1656 byly na snadě — nebylo žádných variantů — podařilo se autoru šťastně rozřešiti porovnáním se statutem

hvarským, jenž ze statutu bračského převzal 3 prvé knihy. Tím způsobem rozřešil autor všechny nesrovnalosti textové, takže edice jest prosta všech nejasností. K edici připojen jest též zevrubný rejstřík osob a míst, rejstřík věcný a konečně i glosář, v němž jest podána interpretace termínů nesnadnějších, pokud není obsažena již v rejstříku věcném. Pro vědecké badatele přináší tudíž vydání Kadlcova veškeré podmínky, jichž pro praktické používání díla možno si vůbec žádati

Méně pečlivou byla však tiskárna, již edice Kadlcova byla svěřena: plně čtyři stránky petitu tiskových chyb, jež po důkladných korekturách autorových bylo ještě třeba na konec spisu připojiti, nesvědčí o dokonalé péči, jež by měla býti kritickému vydání staré vzácné památky právní, k němuž podruhé tak brzy nedojde, plnou měrou věnována. S.

Rauscher Rudolf, *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. (Knihovna právnické fakulty univ. Komenského v Bratislavě. Svazek 18.) V Bratislavě 1927. Stran 91.

Náš mladý právní historik vybral si tentokrátě thema z trestního práva českého. Pojednává o »hlavě« čili vraždě, mordu, zabití aneb, jak on říká, o usmrcení člověka (výraz umělý, jehož se vědecky neuzívá). Rozdělil práci svou na 8 paragrafů, z nichž prvý jest věnován pojmu usmrcení člověka, druhý odpovědnosti, třetí vyloučení trestnosti, čtvrtý krevní mstě, pátý odkladu, šestý smlouvě o usmrcení člověka (lépe bylo by říci smíru mezi vrahem a příbuznými zabitého anebo ještě kratčeji, smíru při vraždě), sedmý trestům na zabití, osmý stíhání vraha.

Co se týče pojmu vraždy, vykládá, že terminologie českého práva zemského jest jiná než dnešní. Nečinilo se rozdílu mezi »hlavou«, zabitím, vraždou a mordem a užívalo se, když zastaral původní termín »hlava«, bez distinkce výrazů vražda a mord. Termínem umělým bylo slovo mužobojstvo, o němž mohl autor podotknouti, že je to doslovný překlad latinského homicidium, resp. řeckého androfonía. Pojáci převzali výraz ten od Čechů (mežobójtswo). Naproti právu zemskému činil se však rozdíl mezi vraždou a mordem v městském právu českém, podle něhož mord je taková vražda, která je zároveň spojena s loupeží. Toto rozeznávání nebylo arci přijato právem zemským. Nedokonalá terminologie zemského práva trestního nevdala však tomu, aby jinak bylo posuzováno zabití v úmyslu vražedném než zabití bez takového úmyslu.

V § 2. píše autor o odpovědnosti za vraždu, a to nejen o odpovědnosti individuální, nýbrž i kolektivní, za kterou pokládá nejen odpovědnost celých vesnic, nýbrž i odpovědnost měst. Mýlí se však, staví-li města na roveň vesnicím. Zapomíná, že v době, o níž píše, nebyly vesnice organizovány podobně jako města v samosprávné právní jednotky, ve zvláštní právní osoby. Proto nemůžeme u měst mluvit o kolektivní odpovědnosti každého jednotlivého měšťana, — jak tomu bylo u vesnic, resp.

jednotlivých vesnicánů. Město bylo odpovědné jen jako celek. Vína reprezentantů města postihovala město jako právnickou osobu. (Jen zcela výjimečně při represáliích mohli se cizí věřitelé hojiti na jednotlivých měšťanech).

Za vraždu odpovídali dále nejen sami pachatelé, nýbrž i jejich pomocníci a vůbec osoby na deliktu zúčastněné, tedy také návodci, jak o tom spisovatel podrobněji vykládá.

Třetímu paragrafu dá se methodicky vytýkati, že jsou v něm pomíšeny dvě zcela různé věci. Zabití netrestá se jednou proto, že běží o případy svépomoci (jako při t. zv. »počátku«, resp. nutné obraně, soudním souboji, únosu a j.), a po druhé proto, že se pachatelé delikt nepřičítá (je choromyslný). O nepřičetnosti neměl spisovatel pojednávat v § 3, nýbrž v § 2, kam jediné věc ta patří. Tam měla být také učiněna zmínka o tom, byl-li odpověden pachatel mladistvý.

K § 4 o krevní mstě bylo by poznamenati (k str. 36), že termín »opovědnictví« jest pouze umělým, literárním výrazem pro pojem »záští« neb »válka«, jak se staročesky nazývalo nepřátelství, zahájené »odpovědí«, t. j. vypověděním pokoje.

V § 5. nadepsaném »Odklad«, píše autor o soukromopravní náhradě za vraždu. Probírá a vykládá různé termíny, kterými se tato náhrada označovala. Jsou to české výrazy příhlavní dobytek, hlavní a příhlavní peníze (zkráceně též peníze) a příhlavní dluh, a lat. pecunia capitalis, argentum capitale. Spisovatel zapomněl v paragrafu tomto uvésti termín úplatek, o kterém sám se na jiném místě (str. 56) zmiňuje, a nevyložil také výraz odklad, který zvláště potřebuje výkladu. Z dnešního českého jazyka neporozuměli bychom už, co může znamenati — vedle známého smyslu — odložiti, odkládati a odklad, že odložiti znamená také dáti zadostiučinění náhradu, nahraditi něco, jako na př. v Kn. Tovač. kap. 178 se píše: ty všecky škody slibujem jim odložiti a hotovými penězi zaplatiti (viz též v pols. odložycь szkodę), nebo v Kn. Drn. 101: aby vrah jich přitele hlavu odkládal, nebo konečně v Maj. Car. XXXIV., jak spisovatel sám na str. 57, pozn. 5 cituje: Pakliby kto zabity těmi penězi byl zaplacen nebo otložen. Odklad znamená tudíž novočesky tolik jako zadostiučinění, náhrada, a odklad hlavy (Tovač. kn. 210, 211, 212) je náhrada, zadostiučinění (hmotné) za vraždu.

Zcela správně považuje autor naproti Brandlovi příhlavní peníze nikoli za peníze uloupené vrahem zabitému, nýbrž za soukromopravní náhradu, kterou jest povinen zaplatiti vrah příbuznému zabitého za utrpěnou škodu. Velkou práci dal si se srovnáváním latinských a českých textů žalob pro vraždu (nesprávně mluví na str. 41 a násl. o půhonu místo o žalobě). Neušlo jeho pozornosti, že latinskému »recepti circa caput« odpovídá české »při hlavě vzal jemu« nebo »když jej zabil, vzal jemu«. Jak český, tak latinský obrat může snadno vésti k nedorozumění,

a zejména latinský způsob vyjádření může se pojímat tak, že vrah nejen někoho zabil, ale ještě jej i oloupil (»při hlavě vzal jemu«). Zatím však »jemu« vztahuje se na žalobce, nikoli na zabitého, a proto prý — myslí spisovatel (str. 44) — vzniká celá nejasnost. Při svém výkladu zůstal však autor státi na poloviční cestě. Nejasnost není úplně odstraněna tím, že víme, na koho se vztahuje jemu. Běží tu ještě o smysl slova *recipere*, resp. o výklad českého *vzal*. Ptáme se, komu vřezdník něco *vzal*. Autor nám odpovídá, že zabitému nic nevzal. Ale vzal něco žalobci? Ani tomu ne. A tu je právě další zdánlivá nejasnost, kterou třeba vysvětlit. Ačkoli v českém i latinském textu žaloby se užívá slova *vzítí*, resp. *recipere*, nemyslí se tu na nějaké vzetí (odnětí) něčeho, nýbrž výraz řečený dostal se do žalobní formule proto, že ve starém českém procesu bylo třeba, aby si žalující strana již v žalobě sama utrpěnou škodu odhadla. Vždycky se muselo žalovati o určitou sumu peněz. Při žalobě o příhlavní peníze finguje se vlastně, jako by byl vrah žalobci — příbuznému zabitého — určitou sumu vzal, a proto se žalobce domáhá vrácení, resp. náhrady této sumy. Žalobce utrpěl zabitím svého příbuzného škodu, a žádá pak, máme-li se po staročesku vyjádřiti, za *odložení*, t. j. náhradu této škody, čili za *odklad*, jak se vyjadřovaly hlavně prameny moravské.

Spisovatel zabývá se dále otázkou, jak vysoký býval v Čechách i na Moravě odklad, byl-li rozdíl mezi právem českým a moravským atd.

§ 6. zabývá se »smlouvou o hlavu« aneb, jak autor praví, »smlouvou o usmrcení člověka«. Již shora jsme naznačili, že název paragrafu toho není vhodný. Mohl by se podle nynějšího smyslu slova smlouva mysliti, že se tu jedná o objednání vraždy, o zjednání něčoho, aby provedl vraždu. Zatím však smlouva znamená tu zpravidla *mimosoudní narovnání*, *smír* uzavřený po spáchané vraždě. Spisovatel obrací pozornost jak k pramenům českým, tak i moravským, a vykládá, jaké byly rozdíly v jedné i druhé zemi.

V § 7. pojednává autor o rozličných trestech na zabití člověka. Jsou to podle něho: trest smrti, trest vězení, vyhnanství, posláni na galeje, konfiskace majetku a peněžná pokuta. Část tato není zpracována zcela uspokojivě, a není tu zejména položen náležitý důraz na rozdíly vyplývající na jedné straně z řízení obžalovacího a na druhé straně z řízení inkvisičního, o kterýchžto formách řízení byl by měl spisovatel promluvití podrobněji arci teprve v § 8., věnovaném stíhání vraždy, což se však nestalo. Trest smrti býval totiž vyměřován jen výjimečně, když běželo zejména o kvalifikované zavraždění, na př. v přítomnosti králově nebo před soudem neb o zavraždění komorníka na pňhonu, což byla »moc« (násilí) proti právu, nebo o zavraždění za přitěžujících okolností. Trest smrti nastupoval také, a sice pravidelně při řízení inkvisičním čili při »nároku«, jak se po staročesku říkalo (po německu *Rügeverfahren*), kde běželo o veřejně známé, diffamované zločince a vrahy. Tito veřejní zhoupci bývali také odsuzováni do vyhnanství, stávali se

z nich psanci, a býval jim i konfiskován majetek. Jinak byla pravidelným trestem na zavraždění »hlava«, veřejnoprávní pokuta, o níž autor pojednává teprve na konci § 7., ač by byl měl o ní mluvit hned na počátku téhož paragrafu. Neuzavřely-li strany smír, ať už mimosoudní či soudní, končilo se soudní řízení nejčastěji zaplacením pokuty ve prospěch krále, resp. úřadu, a vedle toho arci i zaplacením odkladu, soukromoprávní náhrady ve prospěch žalující strany. Ačkoli spisovatel dobře rozlišuje oba tyto platy, neužívá někdy pro soukromoprávní náhradu správného označení. Tak ji jmenuje na př. na str. 73 a 77 soukromým trestem.

I když jsme autorovi vytkli některé nedostatky, musíme se bez výhrady s uznáním vyslovit o jeho monografii. Vybral si thema velmi obtížné, a není divu, že někde pochybil. Spisu jistě by bývalo věcně prospělo, kdyby byl celou látku zpracoval způsobem komparativním a nepřestal jen na právu českém.

Po stránce formální nemůžeme však nevytknouti spisovateli jistou nejasnost a nepřesnost ve stilisaci a také malou péči při provádění korektur. Zdá se, že ani nerevidoval dobře svůj rukopis. Navědčovalo by tomu matení slov arma a armenta (str. 40), percutere (str. 18) překládá zabítí místo zbití, na str. 44 neopravil capitalis argentum na capitale argentum a j. Při celé řadě chyb neběží ovšem o nedopatření autora, nýbrž o chyby tiskové. Ale chyby tyto měly na konci spisu být opraveny. Neradi to spisovateli vytýkáme, ale ani formální stránka vědeckých spisů nemá být zanedbávána. Co je platno citovati na př. nějaký pramen, když citát není jasný a přesný, a když zejména svazek větší pramenné edice není buď vůbec udán nebo je údaj nesprávný, a když ani stránka není citována správně.

Karel Kadlec.

Adanus Jan, Uwagi o pierwotnem małżeństwie polskiem i słowiańskiem, Lwów 1927, Pamiętnik historyczno-prawny tom. IV. z. I., str. 27.

Úvahy autorovy vznikly z podnětu díla prof. Abrahama o uzavření manželství v prvotním právu polském, o němž bylo referováno v tomto časopisu. Autor zabývá se nejprve povahou prvotního manželství v Polsku a v právu slovanském vůbec. Autor probírá tu otázku, zda u Slovanů bylo manželství upraveno přesným způsobem nebo zda u Slovanů nevládl přesný právní řád a zda byla u nich vlastně agamie. Autor upozorňuje na právní obyčej t. zv. snochactwa či świekrostwa a zaujímá stanovisko vůči Abrahamovi. Probírá některé nejstarší zprávy starých památek slovanských (Nestorovy, Kosmovy) a dovozuje z nich, že otázku tuto bylo by rozhodnouti spíše v ten smysl, že v manželství u starých Slovanů nevládl přesný řád. Při rozboru zpráv Kosmových bylo však možno upozorniti i na to, co o nich prohlašují spisovatelé čeští (Kapras) a němečtí (Schreuer). Dále autor řeší otázku, zda u Slovanů vládl systém monogamie či poly-

gamie a prohlašuje opětně proti Abrahamovi, že vládla tu polygamie a to nikoli jako výminka. Dále autor probírá otázku manželství únosem v původním právu polském a i tu proti Abrahamovi tvrdí, že tento způsob manželství byl rozšířen daleko více než Abraham tvrdí. Probíraje konečně otázku manželství kupem navrhuje, aby byl tento způsob uzavření manželství nazván manželství nabytím ženy (małżeństwo przez nabycie). Ač autor tento svůj návrh bystře odůvodňuje, přece bychom nemohli s tímto návrhem souhlasiti, protože způsob nabytí může býti rozličný a není proto tímto názvem charakterisováno nabytí kupem. Autorovy vývody velmi bystře postihují některá jiná mínění, jež mohla býti vyslovena o předmětu, o němž způsobem tak dokonalým pojednal prof. Abraham. Třebas bychom nemohli v leččems souhlasiti s autorem, přece jeho názory bylo by zajímavo jak dokazovati tak také vyvracet.

Rauscher.

Obchodní právo.

Vážný František, O nejdůležitějších listinách užívaných při nákladní smlouvě dle obchodního zákona, též se zřetelem k železniční a poštovní smlouvě nákladní.

(Sbírka spisů právnických a národohospodářských sv. XXII. Barvič a Novotný v Brně. 1925.)

Spis obsahuje tři kapitoly, o smlouvě nákladní dle obch. zákona a o hlavních listinách při ní užívaných, o železniční smlouvě nákladní a listinách při ní užívaných, o poštovní nákladní smlouvě a nejdůležitějších listinách při ní užívaných.

V kapitole první zabývá se autor nejprve pojmem nákladní smlouvy vzhledem k čl. 390 až 420 obch. zák. a rozebírá jednotlivé jeho znaky. Předmětem nákladní smlouvy je provedení dopravy statků jako výsledek činnosti dovozníkovy (opus). Nezáleží na vzdálenosti ani na dopravních prostředcích, je lhostejno, na čí účet doprava se provozuje, musí se však díti ve vlastním jméně dovozníkově. Činnost dovozníkovy záleží však nejen v dopravě, nýbrž i v opatrování zboží. Nákladní smlouva týká se jen dopravy statků, hmotných věcí, které nutně nemusí míti hodnotu majetkovou. Doprava ve smyslu obch. zákona je obmezena jen na dopravu provozovanou po živnostensku, jak plyne z textu i z motivů k osnově obch. zákoníka (výjimku podle mínění autorova obsahuje čl. 420), a jen na dopravu zboží po suchu nebo po řekách a vodách vnitrozemských. Sporno jest, patří-li sem i doprava ve vzduchu. Autor má za to, že dopravou ve smyslu čl. 390 obch. zák. jest i doprava ve vzduchu a pod zemí, poněvadž prý nebylo zajisté úmyslem zákonodárcovým, aby slova »zu Lande« byla vztahována jediné na dopravu po povrchu zemském. Smlouva nákladní jest smlouvou konsensuální, obsahuje prvky loca-